

Horisont 2020 - ramprogrammet för forskning och innovation (2014–2020)

Utbildningsdepartementet

2011-12-23

Dokumentbeteckning

KOM(2011) 809

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Horisont 2020 – ramprogrammet för forskning och innovation (2012-2020)

KOM(2011) 810

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om reglerna för deltagande och spridning i "Horisont 2020 – ramprogrammet för forskning och innovation (2014-2020)

KOM(2011) 811

Förslag till rådets beslut om inrättande av det särskilda programmet för genomförande av Horisont 2020 - ramprogrammet för forskning och innovation (2014-2020)

KOM(2011) 812

Förslag till rådets förordning om Europeiska atomenergigemenskapens forsknings- och utbildningsprogram (2014–2018) som kompletterar Horisont 2020 – ramprogrammet för forskning och innovation (2014-2020)

Sammanfattning

Förslaget gäller EU:s kommande ramprogram för forskning och innovation och utgör en del av kommissionens förslag till EU:s fleråriga budgetram för perioden 2014–2020. Tre prioriteringar utgör grunden för förslaget: spetskompetens, industriellt ledarskap och samhällsliga utmaningar. Kommissionen föreslår att 80 miljarder euro anvisas till programmet.

Regeringens övergripande mål i förhandlingen om nästa fleråriga budgetram är dels en modernisering av utgiftsstrukturen, som uppnås genom såväl en minskad utgiftsnivå som omprioriteringar, dels en oförändrad svensk bruttoavgift.

Regeringen välkomnar, inom ramen för detta övergripande mål, förslaget till nytt ramprogram. Forskning och innovation är centralt inom strategin Europa 2020 och av stor betydelse för Europas konkurrenskraft, tillväxt och hållbar utveckling. Regeringen stödjer ramprogrammets övergripande prioriteringar.

2011/12:FPM69

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Europeiska rådet ställde sig vid sitt möte den 4 februari 2011 bakom tanken med ett gemensamt strategiskt ramverk för unionens finansiering av forskning och innovation.

Den 29 juni 2011 presenterade kommissionen förslaget om EU:s fleråriga budgetram för perioden 2014-2020 (se faktapromemoria 2010/11:FPM143 Den fleråriga budgetramen 2014-2020 och systemet för egna medel). Kommissionens förslag från i juni har under hösten följts av lagstiftningsförslag på enskilda politikområden.

Den 9 februari 2011 publicerade kommissionen sin grönbok "Från utmaningar till möjligheter: Mot ett gemensamt strategiskt ramverk för EU:s finansiering av forskning och innovation" (KOM(2011) 48). Grönbokens samråd avslutades den 20 maj 2011.

Den 30 november 2011 presenterades kommissionens förslag till ramprogram för forskning och innovation, benämnt Horisont 2020, för perioden 2014-2020.

1.2 Förslagets innehåll

Lagstiftningspaketet för Horisont 2020 rymmer fyra olika förslag: i) förslag till ramprogram, ii) särskilt program för spetskompetens, industriellt ledarskap och samhällsutmaningar, iii) kärnforskningsprogram (Euratom) och iv) deltaganderegler.

Det allmänna målet för Horisont 2020 är att programmet ska bidra till att skapa en ekonomi baserad på kunskap och innovation inom hela unionen genom att fungera som hävstång för ytterligare finansiering av forskning, utveckling och innovation. Det ska därigenom stödja genomförandet av Europa 2020-strategin och unionens andra strategier samt genomförandet av det europeiska forskningsområdet och dess funktion.

Kommissionen föreslår tre strategiska målsättningar för Horisont 2020: **spetskompetens, industriellt ledarskap och samhälleliga utmaningar**. Nedan presenteras dessa delar av programmet varefter även förslagen till **deltaganderegler** samt **Euratoms ramprogram för forskning och utbildning** redovisas.

Inom målsättningen spetskompetens föreslår kommissionen finansiering av Europeiska forskningsrådet, framtida och ny teknik (FET), mobilitet (Marie Curie) och forskningsinfrastruktur.

Det europeiska forskningsrådet (EFR) ska främja spetsforskning i världsklass. För att stimulera betydande framsteg kommer EFR att stödja enskilda forskarlag inom vilket område som helst inom vetenskaplig och teknisk grundforskning. Forskare i alla åldrar från alla länder i världen kommer att kunna söka stöd för att bedriva forskning i Europa. Ett forskardrivet tillvägagångssättet kommer att tillämpas, dvs. forskarna själva väljer inom vilka ämnen de vill forska. Det är även forskarna själva, inte deras organisation, som är direkta mottagare av utdelade medel. Förslagen kommer att bedömas genom inbördes utvärdering med excellens som enda kriterium.

Verksamhet som rör **framtida och ny teknik (FET)** kommer att använda program som kan variera från att vara helt öppna till att använda olika grader av strukturering. Målsättningen är att gynna genomgripande ny teknik genom att utforska nya idéer och idéer med hög risk. FET föreslås därför i) stödja visionära samarbetsprojekt med hög risk, ii) stimulera nya områden genom strukturering av bl.a. forskningsteman och iii) hantera stora tvärvetenskapliga och tekniska utmaningar kring ett gemensamt visionärt mål.

De föreslagna åtgärderna för **mobilitet (Marie Curie)** omfattar flera olika områden. Ett område fokuserar på att främja nya färdigheter genom högkvalitativ grundutbildning för forskare. Detta ska ske genom stöd till forskningsprogram där olika aktörer, bl.a. universitet och näringsliv, medverkar. Ett annat område handlar om att främja spetskompetens genom gräns- och sektorsöverskridande rörlighet för erfarna forskare. Ett tredje område ska stimulera innovation genom utbyte av personal inom forskning och utveckling mellan sektorer, länder och discipliner. Åtgärderna kommer att vara öppna för alla länder, inklusive tredjeländer.

De föreslagna satsningarna på **forskningsinfrastruktur** syftar till att främja infrastrukturens innovationspotential och humankapital samt att stärka den europeiska politiken. Samordning med medel från sammanhållningspolitiken kommer att eftersträvas. Insatsområdet är tredelat där det första handlar om att utveckla europeiska forskningsinfrastrukturer där medel kommer att bidra till den förberedande fasen, genomförandet och driften. Det andra området ska främja forskningsinfrastrukturernas innovationspotential och humankapital. Detta ska ske genom stöd till FoU-partnerskap med industrin, för-kommersiell upphandling, genom att stimulera industrin till att använda forskningsinfrastrukturer och uppmuntrandet av integreringen av forskningsinfrastrukturer i lokala, regionala och globala innovationsekosystem.. Det tredje området handlar om att stärka europeisk politik för forskningsinfrastruktur och internationellt samarbete genom att

utnyttja synergier mellan nationella initiativ och unionsinitiativ via partnerskap. Insatsen handlar också om att underlätta strategiskt internationellt samarbete bl.a. genom att underlätta utvecklingen av globala forskningsinfrastrukturer.

1.2.2 Industriellt ledarskap

Målsättningen industriellt ledarskap rymmer satsningar inom möjliggörande teknik och industriteknik, tillgång till riskfinansiering samt innovation i små och medelstora företag.

Möjliggörande teknik och industriteknik är teknik som kan appliceras inom flera olika sektorer och som kan vara av stor betydelse för näringslivets konkurrenskraft och för att lösa samhällsutmaningar. Viktig möjliggörande teknik omfattar informations- och kommunikationsteknik, nanoteknik, avancerade material, bioteknik, avancerad tillverkning och bearbetning samt rymd. Fokus för satsningarna föreslås vara bl.a. FoU-projekt, storskaliga pilotprojekt och demonstrationsverksamheter, provningsanläggningar och s.k. levande laboratorier, prototypframställning samt produktvalidering. Aktiviteterna ska utformas i syftet att stärka industrins konkurrenskraft genom att stimulera näringslivet till att investera mer i forskning och innovation. Ett annat mål är att utveckla interaktion mellan de olika teknikerna och satsningarna på samhällsutmaningar.

Ifråga om **tillgång till riskfinansiering** föreslår kommissionen dels ett låneinstrument och dels ett instrument för eget kapital. Låneinstrumentet syftar främst till att ge lån till enskilda stödmottagare för investering i forskning och innovation, garantier till finansieringsinstitut som beviljar lån till stödmottagare m.m. Instrumentet för eget kapital syftar bl.a. till överbrygga det dödläge som nya företag hamnar i under tekniköverförings- och etableringsfasen när det offentliga forskningsstödet upphör och privat finansiering inte kan uppböras.

För **innovation i små och medelstora företag** föreslås ett särskilt instrument som kommer att stödja alla typer av innovation. Syftet är att minska bristen på finansiering i det tidiga forsknings- och innovationsstadiet stimulera genombrottsinnovationer samt öka nyttiggörande av forskningsresultat. Instrumentet kommer att täcka in hela innovationscykeln. Även andra typer av särskilt stöd för små och medelstora företag föreslås, bl.a. en åtgärd som riktar sig mot högteknologiska företag som behöver visa sin förmåga att använda sina projektresultat kommersiellt.

1.2.3 Samhälleliga utmaningar

Prioriteringen samhälleliga utmaningar är ett svar på de politiska prioriteringar och utmaningar som anges i Europa 2020-strategin. Insatserna föreslås ta sin utgångspunkt i utmaningar utan att i förväg bestämma det exakta valet av teknik eller lösningar som bör utvecklas. Ett

problemorienterat tillvägagångssätt ska sammanföra resurser och kunskap från olika ämnen, teknikområden och inriktningar, inklusive samhällsvetenskap och humaniora. Verksamheterna föreslås omfatta hela cykeln från forskning till marknad, inklusive innovationsrelaterad verksamhet såsom utprovning, demonstration, provningsanläggningar och stöd för offentlig upphandling. Hit hör också kopplingar till verksamheten inom de Europeiska innovationspartnerskapen.

Förslaget rymmer finansiering inom nedan utmaningar:

- Hälsa, demografiska förändringar och välbefinnande
- Livsmedelstrygghet, hållbart jordbruk, havs- och sjöfartsforskning och bioekonomi.
- Säker, ren och effektiv energi.
- Smarta, gröna och integrerade transporter.
- Klimatåtgärder, resurseffektivitet och råvaror.
- Inkluderande, innovativa och trygga samhällen.

Inom ramen för varje utmaning rymmer förslaget särskilda verksamheter som inriktas på ett stort antal delområden.

Enligt kommissionens uppskattning innebär förslaget att minst 60 % av hela budgeten för Horisont 2020 kommer att vara kopplad till hållbar utveckling och att ungefär 35 % av budgeten kommer att vara klimatrelaterad.

1.2.4 Euratoms forsknings- och utbildningsprogram

Programmet gäller forskningsverksamhet på områdena kärnenergi (fusion och fission) och strålskydd för perioden 2014-2018. Enligt Euratomfördraget får forskningsprogram på kärnenergiområdet inte löpa på mer än fem år.

Euratom omfattar indirekta åtgärder för forsknings- och utvecklingsprogrammet för fusion, indirekta åtgärder för fission, säkerhet och strålskydd samt direkta åtgärder inom ramen för det Gemensamma forskningscentrumets verksamhet (JRC).

Programmets allmänna mål är att öka kärnsäkerheten, förbättra strålskyddet och bidra till den långsiktiga utfasningen av fossila bränslen. De tre strategiska mål som anges i Horisont 2020, dvs. vetenskaplig spetskompetens, industriellt ledarskap och samhällsutmaningar gäller även för Euratomprogrammet.

Deltagande i programmet föreslås vara öppet för EU:s medlemsstater, anslutande länder, kandidatländer och potentiella kandidatländer samt vissa utvalda tredje länder.

Förslaget behandlar vilka regler som ska gälla för deltagande och för spridning av resultat inom Horisont 2020.

De föreslagna reglerna har tagits fram med syftet att få ett enhetligt, flexibelt och förenklat regelverk som underlättar deltagande och bidrar till ett effektivt genomförande. Jämfört med det pågående ramprogrammet ska reglerna gälla alla komponenter av Horisont 2020, grunda sig på den nya förordningen för unionens årliga budget, godkänna bidragsmottagarnas vanliga redovisningspraxis för direkta kostnader samt radikalt förenkla beräkningen för indirekta kostnader.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Förslaget har inga effekter på gällande svenska regler.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Kommissionens totala förslag till flerårig budgetram för perioden 2014-2020 innebär en ökning med sju procent jämfört med nuvarande budgetram, vilket skulle medföra en höjning av den svenska EU-avgiften med ca 10 miljarder kronor per år som en direkt följd av den ökade åtagandenivån och de minskade rabatterna på EU-avgiften samt av lågt genomförande och utestående åtaganden från innevarande budgetram.

Det svenska deltagandet inom det pågående sjunde ramprogrammet för forskning (2007–2013) är högt och motsvarar ca 3,9 procent av de beviljade medlen, vilket innebär en positiv nettoeffekt.

Kommissionen föreslår en budget på 80 miljarder euro för Horisont 2020 under perioden 2014-2020 (2011 års priser). Budgeten för det pågående sjunde ramprogrammet för forskning uppgår till ca 55 miljarder euro (2011 års priser).

Av kommissionens konsekvensanalys framgår att förslaget till ramprogram bedöms ha positiva effekter på såväl BNP-tillväxt, konkurrenskraft som sysselsättning (SEC(2011)1427).

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringens övergripande mål i förhandlingen om nästa fleråriga budgetram är dels en modernisering av utgiftsstrukturen, som uppnås genom såväl en minskad utgiftsnivå som omprioriteringar, dels en oförändrad svensk bruttoavgift.

Inom ramen för en oförändrad total utgiftsvolym vill regeringen lägga ett ökat relativt fokus på tillväxtdrivande satsningar som forskning och innovation. Ökningar på dessa områden kan följaktligen endast medges om minst motsvarande minskningar görs på områden där det europeiska mervärdet av gemensamt agerande är litet för att kunna nå målet om en oförändrad utgiftsnivå.

Regeringen kan, inom ramen för ovanstående övergripande mål, välkomna kommissionens förslag till nytt ramprogram för forskning och innovation – Horisont 2020 – för perioden 2014–2020. Forskning och innovation är centralt inom strategin Europa 2020 och av stor betydelse för Europas konkurrenskraft, tillväxt och hållbar utveckling.

Regeringen vill verka för en modernisering av EU-budgeten och därmed prioritera tillväxtdrivande satsningar som forskning och innovation. Detta måste ske inom ramen för en oförändrad total utgiftsvolym och under förutsättning att motsvarande minskningar sker på andra utgiftsområden.

Regeringen stödjer ramprogrammets fokusering på stora samhällsutmaningar (t.ex. hälsa, demografi, klimat, säkerhet). Inriktningen främjar tvärdisciplinär samverkan och samverkan mellan olika politikområden.

Regeringen ser positivt på att innovation integreras i ramprogrammet och att programmet ska stärka Europas industriella ledarskap. Detta effektiviserar forskningens bidrag till samhällsutvecklingen. Inte minst deltagandet av små och medelstora företag är viktigt. Kopplingar och synergier mellan Horisont 2020 och de program som finansierar sammanhållningspolitik, konkurrenskraft inom små och medelstora företag samt utbildning är därför av central betydelse.

Regeringen välkomnar att vetenskaplig excellens via bl.a. Europeiska forskningsrådet ges en viktig roll i kommissionens förslag. Grundforskning genererar fundamental kunskapsutveckling som är viktig för framtidens innovationer och samhällsutveckling.

Högsta kvalitet måste vara avgörande för urvalet av vilka ansökningar som får finansiering via Horisont 2020. Uppbyggnad av forskningskapacitet i mindre utvecklade regioner kan ske via sammanhållningspolitiken.

Regeringen välkomnar att Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) inkluderas i ramprogrammet. Kunskapstriangeln, dvs. interaktionen mellan forskning, innovation och utbildning bör stödjas. Även generellt bör transnationellt samarbete mellan forskningsutförare uppmuntras.

Regeringen delar kommissionens uppfattning om att i förhållande till de nuvarande ramprogrammen behövs det ett betydligt förenklat regelverk. Regeringen kommer därför att driva frågan om förenkling så att inte aktörer avstår från att söka medel från Horisont 2020 till följd av alltför komplexa regler.

De flesta medlemsstater verkar stödja den övergripande strukturen och fokuseringen på spetskompetens, industriellt ledarskap och samhälleliga utmaningar i förslaget till nytt ramprogram.

Starkt stöd finns för att en betydande regelförenkling ska känneteckna Horisont 2020.

Vissa medlemsstater framhåller vikten av att ramprogrammet utformas på ett sådant sätt att även länder och regioner med underutvecklad forsknings- och innovationsverksamhet kan finansieras och utvecklas via programmet.

Många medlemsstater anser att det är viktigt med synergier mellan Horisont 2020 och den del av strukturfonderna som går till FoU eftersom detta kan ge förutsättningar för att successivt höja kvaliteten i länder och regioner med underutvecklad forsknings- och innovationsverksamhet.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Ej kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har sänts på remiss. Svar från remissinstanserna ska ha inkommit senast den 20 januari 2012.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Artikel 173: Unionen och medlemsstaterna ska säkerställa att det finns nödvändiga förutsättningar för unionsindustrins konkurrensförmåga.

Artikel 182-188: Ett flerårigt ramprogram som anger alla unionens verksamheter ska antas av Europaparlamentet och rådet.

Artikel 7 (Euratom): Gemenskapens forsknings- och utbildningsprogram.

Ramprogrammet och regler för deltagande beslutas genom det ordinarie beslutsförfarandet. Det särskilda programmet och Euratomprogrammet beslutas av rådet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Regeringens bedömning är att kommissionens förslag är förenligt med subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. Förslaget kan skapa betydande europeiskt mervärde och vara av stor betydelse för möjligheterna att uppnå de mål och ambitioner som finns i strategin Europa 2020, inklusive flaggskeppsinitiativet Innovationsunionen.

Regeringen menar att det förslag som kommissionen lagt kan förväntas höja forskningens kvalitet, öka det transnationella samarbetet, skapa kritiska massor av resurser, bidra till lösningar av samhällsutmaningar samt minska fragmentisering och onödig duplicering. Förslaget kan även förväntas bidra till utvecklingen av gemensamma forskningsagendor, samarbete genom partnerskap mellan olika offentliga och privata aktörer samt till spridningen och kommersialiseringen av forskningens resultat. Ett förenklat regelverk för Horisont 2020 i förhållande till det nuvarande ramprogrammet kan förväntas öka de positiva effekterna.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förhandlingarna i rådet om Horisont 2020 påbörjas i februari 2012. Det danska ordförandeskapet eftersträvar en partiell politisk överenskommelse för ramprogrammet vid Konkurrenskraftsrådets möte i maj 2012 samt framstegsrapporter för det särskilda programmet och deltagandereglererna. Europaparlamentet börjar sin första läsning under våren 2012. Slutliga beslut om alla delar av Horisont 2020 förväntas ske 2013.

4.2 Fackuttryck/termer

-